

HOOGBEGAAFDE PROFESSIONAL AAN HET WERK

Veel hoogbegaafde volwassenen van nu zijn opgegroeid, naar school gegaan, hebben gestudeerd en zijn begonnen met werken in een periode dat er nog weinig aandacht was voor en bekend was over hoogbegaafdheid. Aan het begin van deze eeuw is daar verandering in gekomen, vooral vanuit het onderwijs en met de nadruk daarbij op hoogbegaafde kinderen. Daarbij is ook het besef gekomen dat hoogbegaafdheid meer is dan alleen het hebben van een hoog IQ, dat het juist veel zegt over iemands persoonlijkheid, over wie iemand ten diepste is.

HOOGBEGAAFDHEID

De laatste jaren neemt de kennis over hoogbegaafde volwassenen stap voor stap toe. In het Delphi-Model Hoogbegaafdheid worden de volgende persoonlijkheidskenmerken toegeschreven aan een hoogbegaafde volwassene: autonoom (zijn), hoogintelligent (denken), rijkgeschakeerd voelen (voelen), gedreven en nieuwsgierig (willen), hoogsensitief (waarnemen), scheppingsgericht (handelen). En in samenspel met zijn omgeving is de hoogbegaafde snel, intens, complex en creatief.

HOOGBEGAAFD OP HET WERK

Een flink deel van de hoogbegaafde volwassenen voelt gelukkig, heeft zich goed kunnen ontwikkelen, heeft een bewust en realistisch zelfbeeld, heeft werk dat aansluit bij zijn drijfveren en talenten en is prettig en effectief in de relatie met collega's, leidinggevende, opdrachtgevers, partners en klanten. Deze hoogbegaafde professionals zijn vooral zichtbaar in het team en de organisatie waarin ze werken in hun 'krachtige kwaliteiten'. Ze kunnen goed zelfstandig werken, tonen eigenaarschap over hun werk, vakgebied en professionele ontwikkeling, ze zijn analytisch sterk, creëren snel inzichten overzicht in complexe vraagstukken, leggen snel verbanden, zijn generalisten die houden van afwisseling en de diepte in kunnen duiken, regisseren ingewikkeld politieke en bestuurlijke processen. Voor andere hoogbegaafden geldt dat niet of in veel mindere mate. Veel hoogbegaafde volwassenen hebben altijd al het gevoel gehad dat ze 'anders' waren, zijn vroeger

gepest, voelden zich niet gezien, niet begrepen of gewaardeerd, kennen diepe gevoelens van eenzaamheid, pijn en verdriet daarover. Net als ieder mens hebben ook zij strategieën ontwikkeld om zich thuis, op school en op het werk staande te houden. Bijvoorbeeld door zich eenzijdig en sterk cognitief te ontwikkelen en hun gevoel af te sluiten, door zich aan te passen aan wat de omgeving van hen vroeg, door zich op zichzelf terug te trekken of door juist vaker de confrontatie met anderen op te zoeken. Voor collega's en hun omgeving zijn waarschijnlijk en misschien ook wel vooral meerdere van de valkuilen en uitdagingen van deze hoogbegaafde volwassenen herkenbaar.

Voorbeelden zijn:

- Ze leggen de lat hoog voor zichzelf en anderen, zijn perfectionistisch en kritisch op zichzelf en anderen.
- Ze krijgen van anderen nog weleens te horen dat ze zich bemoeien met andermans zaken, betweterig overkomen, de inhoud belangrijker lijken te vinden dan de relatie, chaotisch zijn en geen klussen afmaken (uitstelgedrag!), of om voor anderen onverklaarbare redenen lijken uit te barsten in woede of huilen.
- Ze lijken sneller geïrriteerd en afgeleid door geluiden, mensen, slecht zittende stoelen in hun werkomgeving.

KENMERKEN VAN EEN HOOGBEGAAFDE PROFESSIONAL

In de **Tabel 'Kenmerken van een hoogbegaafde professional'** op de volgende pagina zijn bij de belangrijkste kenmerken van hoogbegaafde volwassenen beschreven hoe die zichtbaar kunnen zijn in een werkomgeving. Zichtbaar als krachtige kwaliteiten, competenties en drijfveren die een prachtige positieve bijdrage leveren aan het team en de organisatie waarvoor hij werkt. Daarnaast ook de valkuilen en uitdagingen waarmee hoogbegaafde professionals - en vaak ook zijn collega's en leidinggevende - mee geconfronteerd worden. De tabel is bedoeld voor een eerste herkenning zonder daarin volledig te willen zijn.

TABEL | KENMERKEN VAN EEN HOOGBEGAAFDE PROFESSIONAL

KENMERKEN ⁱ	KRACHTIGE KWALITEITEN ⁱⁱ	VALKULEN EN UITDAGINGEN
Autonoom (Ziel – Zelf - Zijn)	<p>Behoeft aan vrijheid in het werk en een ruime mate van autonomie. Goed zelfstandig kunnen werken, neemt regie over eigen werk en professionele ontwikkeling, toont leiderschap. Houdt van afwisseling en uitdaging.</p> <p>Sterk rechtvaardigheidsgevoel, idealistisch en vandaaruit ook betrokken en bevolgen Integriteit, authenticiteit, puurheid zijn belangrijke waarden.</p>	<p>Moeite met routinematig werk. Moeite met het nakomen van afspraken. Overkomen als een 'ongeleid projectiel'</p> <p>Moeite hebben met 'autoriteit', 'politiek of machtspelletjes' en 'beïnvloeding'</p>
Hoogintelligent (Denken)	<p>Snel inzicht in complexe situaties Snel kunnen associëren en verbanden leggen, inzicht en overzicht creëren</p> <p>Vaak sterk analytisch, heldere probleemanalyse en oplossingen. Grensoverschrijdend en out-of-the-box denken</p> <p>Snel kunnen schakelen van bijvoorbeeld abstract naar detailniveau of van strategische naar tactisch en operationeel</p> <p>Vaak inhoudelijk sterk, met diepgaande kennis over een thema waar mee bezig</p> <p>Vaak denken in beelden of metaforen, groot vostellingsvermogen en fantasie, ideeënrijk, vooruit kunnen denken</p>	<p>Verveling of onderpresteren bij weinig intellectuele uitdaging. Of dat voorkomen door ongevraagd werkzaamheden op te pakken buiten de eigen functie om of zich te bemoeien met andermans zaken</p> <p>Arrogant en betweterig overkomen Als erg gericht op het denken en de (vak)inhoud, dan vaak moeite met communicatie en verbinding houden met collega's en andere professionals op het werk.</p> <p>In overleg al in gedachten en met sprongen vooruit zijn en niet begrijpen waarom anderen hem niet kunnen volgen (...en dan soms ook maar gewoon niets meer inbrengen)</p>
Rijkgeschakeerd gevoelsleven (Voelen)	<p>Intens kunnen voelen en ook meerdere gevoelens tegelijkertijd kunnen ervaren, daarin nuances ervaren</p> <p>Zich goed kunnen inleven in een ander of een situatie en daardoor ook onderwerpen vanuit meerdere perspectieven of belangen kunnen belichten. Soms kan iemand daarbij dan ook een groot empathisch vermogen hebben en sterk intuïtief zijn.</p>	<p>Als iemand in zijn leven of werken vooral veel negatieve gevoelens (boosheid, verdriet, anders zijn, eenzaamheid, gepest worden, eenzijdige nadruk op intelligentie door ouders) heeft ervaren of er weinig ruimte was voor positieve gevoelens (uitbundig blij zijn, plezier hebben, doe maar gewoon) dan is vaak uit verdediging het gevoel deels geblokkeerd.</p> <p>Onder druk, spanning, stress kan diegene dan voor zijn omgeving onverwacht uitbarsten in woede, verdriet, tranen, van frustratie vaak ook.</p>
Gedreven en nieuwsgierig (Willen)	<p>Zich tot het uiterste inzetten om zijn ideeën en idealen te realiseren. Vrijheid, rechtvaardigheid of gelijkwaardigheid spelen vaak een belangrijke rol.</p> <p>Uitgaan van een zoekproces, ontdekken van nieuwe mogelijkheden. Enorm leergierig, als het gaat om iets dat voor diegene van betekenis is, zinvol is. Als de</p>	<p>Drammerig overkomen om zin door te drijven. Denkend vanuit zijn eigen idealen vaak de lat hoog leggen voor zichzelf en anderen, overkritisch, perfectionistisch en ronduit eigenwijs. Faalangstig als ideeën te vaak stuklopen op weerstand in de organisatie.</p>

	<p>innerlijke drijfveren aansluiten bij de missie en doelen van de organisatie dan betrokken, bevlogen, beziel.</p>	<p>Als de drijfveren of talenten niet aansluiten bij de organisatie dan grotere kans op bore-out (verveling) of burn-out (bijv. nog harder zijn best doen om te bewijzen dat)</p> <p>Als uit denken-voelen-willen uit balans is, dan passief of depressief (te weinig willen), of juist manisch (te veel willen) met als gevolg dat er niets tot stand komt.</p>
<p>Hoogsensitiefⁱⁱⁱ (Waarnemen)</p>	<p>Veel, intens en genuanceerd en soms ook intuïtief kunnen waarnemen van (zintuiglijke) prikkels, informatie en onderlinge verhoudingen. Daarbij essentieel is de diepgaande verwerking daarvan.^{iv}</p> <p>Snel situaties en mensen kunnen inschatten.</p> <p>In een positieve werkomgeving kunnen ze zich snel ontwikkelen en hoog bloeien. In een negatieve werkomgeving (en alleen dan) zijn ze eerder kwetsbaar voor stress-gerelateerde problemen. Als de 'kanarievogels in de mijn'.^v</p>	<p>Het intense waarnemen en de diepgaande verwerking daarvan kan ervoor zorgen dat een hoogbegaafde soms juist meer tijd nodig heeft, bijvoorbeeld bij nieuwe situaties en veranderende omgevingen. Het tegelijkertijd zo gericht zijn op innovatie en nieuwe dingen ontdekken kan zorgen voor innerlijke spanningen.</p> <p>Ook kan het veel en intensief waarnemen en dat allemaal moeten verwerken leiden tot overprikkeling. Dat uit zich dan bijvoorbeeld in overactiviteit en irritatie, uitbarstingen, maar ook in het tegenovergestelde steeds meer in zichzelf terugtrekken en stiller worden.</p> <p>Sneller geïrriteerd en afgeleid door een radio, kleuren, mensen, slecht zittende stoelen in de werkomgeving. Kantoortuinen en flexplekken vragen en kosten veel energie.</p>
<p>Scheppingsgericht (Handelen)</p>	<p>Altijd gericht op het creëren van iets, van een overzicht, een proces, een dienst, een product, beeld, tekst, ontwerp, programma.</p> <p>Ook het daadwerkelijk maken van een beeldhouwwerk, tekening, schilderij, muziekstuk.</p> <p>Oplossingen bedenken en ontwerpen voor complexe problemen of organisatie-vraagstukken. Vaak ook innovatief.</p>	<p>Snelheid en creativiteit kan leiden tot jaloezie of zich bedreigd voelen door collega's en / of leidinggevend</p> <p>Chaotisch gedrag, gebrek aan discipline, niet afmaken van taken</p> <p>Doet misschien te veel, ook die dingen waar niet om is gevraagd, terwijl andere zaken blijven liggen.</p>

ⁱ Voor het samenstellen van dit overzicht is gebaseerd op de kenmerken van hoogbegaafde volwassenen zoals die zijn beschreven in het Delphi-Model Hoogbegaafdheid. Uit: M.B.G.M. Kooijman - van Thiel (red.), *Hoogbegaafd. Dat zie je zÓ! Over zelfbeeld en imago van hoogbegaafden*. Oya Productions, 2008.

ⁱⁱ Voor het samenstellen van dit overzicht is daarnaast ook voor een deel gebruikt gemaakt van de beschrijvingen van de kwaliteiten en valkuilen van hoogbegaafde volwassenen op het werk uit: Ronner, S. & Nauta, N., Een talent voor valkuilen: De psychologie van hoogbegaafdheid. Artikel verschenen in *Psychopraktijk*, jaargang 2, nummer 2, april 2010.

ⁱⁱⁱ Met 'hoogsensitief' bedoel ik hier het vermogen subtiele informatie waar te nemen, deze intens te beleven én deze diepgaand te verwerken. Daarmee sluit ik aan bij de recente definitie van de Kerngroep HSP-Professionals in Nederland. Zie: Bergsma, E., Hoogsensitief = Hooggevoelig, Blog op <https://hoogsensitief.nl/hoogsensitief-hooggevoelig/>, 1 februari 2018.

---

^{iv} Zo blijkt uit een recent wetenschappelijk onderzoek van Elke van Hoof (klinisch psycholoog). Uit: Van Hoof, E. Hoogsensitief, Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2016

^v Zie hierboven.